

Beyoğlu dediğimiz semte, bu güne kadar, bu ismin neden ve ne zaman verildiğini belirleyen bir belge henüz elde edilmemiştir.

Istanbul'un, **Beyoğlunun**, Beyoğlu diye anılması sebebini açıklayan bir birinden farklı iki iddia vardır. İlki Fatih Sultan Mehmed devrine dayanmaktadır. Fatih Trabzon'u fethedip, Trabzon Rum İmparatorluğunu ortadan kaldırdığında, (1461), son İmparator Komnenos ailesini Trakya'ya getirtmiş, bu aileden İslamiyeti kabul eden Prens Aleksis'i Tünel civarına yerleştirmiştir. Bu yüzden semt "Bey Oğlunun oturduğu yer" olarak anılmağa başlanmış, zamanla da Beyoğlu olmuştur.

Diğer iddia, Kanuni devrine dayandırılır. Sadrazam Makbul -Maktul İbrahim Paşanın, sonra da Kanuni'nin gözüne girmeyi başaran ve Devletin adeta dış siyaseti müşaviri haline gelen, Venedik Dojlarından Aloisio Gritti, 1580 lerde Taksim'de varanda mükellef bir konak yaptırıp ikamete başlamış, Sedarettin kendisine yazılan tezkerelerde "Bey Oğlu" diye hitab edildiğinden, bu lakap bütün semtin anılmasına sebep olmuştur.

Yetmiş sene farklı iki ayrı insana bağlanan bu semt ismi hikâyesi gerçeğe bir gün Topkapı Sarayı arşiv belgelerinin veya Bulgaristan'a, 1928 lerde sattığımız 80 ton Hazine-i Evrak belgelerinin tasnifleri biter de, bu semte ilk defa nezaman ve neden bu ismin verildiğini belirleyecek bir belge bulunursa, ancak o zaman gerçek anlaşılacaktır.

Bizans zamanında, Halicin karşı yakasının ismi, bugün de olduğu gibi Galata idi. Bu bölgenin sahil boyu hududu Unkapanı köprüsü ayağından Tophaneye, kara tarafı da, bir üçgen halinde Galata Kulesi ilerisinde bitiyordu. Surlarla çevrili bölgenin dışı ağaçlık, bağlık, hali erazi idi. Bizanslılar buralardan bahsederken "karşı taraf - karşı taraf" anlamına "P E R A N" derlerdi. Bu kelime Batı dillerine PERA olarak geçmiştir. İstanbul Rumları da Pera derlerdi. 16. yüz yılda, bu bölgeye iskân yayıldığında bizler buraya Beyoğlunu bölge için BEYOĞLU adını kullanırken, Batılılar ve azınlıklar ısrarla PERA demektedirler.

Ne yazık ki, bugün Beyoğlunda, sanki mütareke "Pera" sakini Rumların Türk halkına ettikleri eziyet ve zulmün hasretini çekiyormuş gibi, bir takım Türk mağazaları ve ticaret haneleri, ünvanlarına "PERA" adını vermişlerdir.

Beyoğlu'nda fethin 30. yılındaki tesis edilen ilk Devlet müessesesi. bugün Galatasaray Lisesi olarak hizmetine devam etmekte olan, "Galatasaray Enderun Mektebi" olmuştur (1481).

Kanuni zamanına kadar Galata'da bulunan yabancı elçilikler, Beyoğlu'na çıkmış, Fransız, Lehistan, Venedik, Galatasaray civarına yerleşmiştir. O zamana kadar her çeşid millete mensup insanın barındığı bir liman bölgesi Galata'da yaşayan yabancı tüccarlar da evvela İtalyanlar Beyoğluna çıkmışlar, onların ve sefaretlerin peşimsira, Galatadaki kalbur üstü zenginler, da Beyoğluna yerleşmeğe başlamışlardır.

Her Osmanlı şehrinde olduğu gibi, Beyoğlu'nda da İslam ve Hıristiyan mahalleri birbirinden ayrı olarak kurulmuştur. Galata surları dışında sahil boyunca doğru doğru yayılma başlayınca, Halic içine doğru ve Kasımpaşa surları, Boğaz istikametinde Findikli kiyileri ve Cihangir surları, Tünelin sağ ve sol yönlerinde Asmalı Mescid, ve kumbaracı yokuşu müslüman mahalleleri, bunların dışında kalan, Taksim kadar olan, sağ ve sol bölge de de Hıristiyan mahalleleri oluşmuştur.

Tünelden Tozkoparan'a, Tepebaşına olan kısım ile Taksim'den Dolmabahçe'ye varan yerker ve Gümüşsuyu yamaçları İslam mezarlıkları idi. İlkine Küçük Kabristan, ikincisine Büyük Kabristan denirdi. Yabancılar, bunları, Fransızca olarak "Petit Champs" ve "Grand Champs" derlerdi.

Beyoğlunda ilk camiler 2. Bayezid zamanında yapıldı. Galatasaray Enderun camii (1481) ve "Asma" Camii (1485). İkincisi 1831, ilki 1870 yangını da yok oldu. İkincinin yerinde bugün Vakıf Hani var. İkinci Mescid, zamanla Asmalı Mescid'e dönüştü. Kendisinin bugün izi bile yoksa da ismi "Asmalı Mescid Sokağı" olarak kalmıştır.

Yabancı Elçiliklerin, hristiyan tüccar ve yabancılardan Beyoğlunda
6. 60galmaları üzerine ilk Katolik kilisesini Fransızlar. sefaret binası
yakınında inşa ettiler St. Louis Kilisesi (1628).

1

17. yüzyıl sonunda, Beyoğlu dendiği zaman, Tünel ile Taksim arasında
sağlı sollu bölge anlaşılırdi. Bu bölgede kesafet Galatasaray civarı yan
sokaklarında idi.

6 18. Yüzyıl başlarında, Beyoğlunun ilk büyük hastahanesini, Fransızlar
bugünkü Konsolosluk binası yerinde, Veba hastahanesi olarak yaptılar.
ŞmHospital Giffard idi.

Galata ecnebilerinden sonra Rumlar'da Beyoğluna çıkıp Tatavla
Kurtuluş dediğimiz Tatavla mahallesini kurdular. Ermenilerin Beyoğluna
çıkışları 19. Yüzyıl başlarıdır. 1818 tahririnde. Beyoğlunda ancak 1150
hane idiler. Halbuki 1, Cihan Harbinde Beyoğlu nüfusunun yarısı Ermeni idi.
Bu yıllarda Beyoğlunda eğlence hayatı zengin evlerinde aile toplatılardan
ibaretti. Elçiliklerde verilen davet ve anma törenlerine ise halktan
katılabilen pek kimse yoktu.

Bu senelerde, Beyoğlunda sefaretler ve zengin mahdut tüccar evlerinden
den başka kargir bina yoktu. Geri kalan evleriah, saptı. Sokaklar dar ve
perişandı, birbirlerinin içinde idi.

Semtin bu hali mukadder felaketi getirdi.: "1831 Yangını". Tünel
civarında başlayan yangın Tünel - Taksim hattının solunda kalan bölgeyi,
Tatavla (Kurtuluş) dahil kıl etti. Bölgedeki Elçilikler de yandı. Bu yangın
gından sonra, İstiklal Caddesinin Tünel Galatasaray arası açıldı.

Bu felaketin yaraları yeni yeni sarılmıştı ki 1870 yonglu yangını-
Kebiri" diye tarihe geçen 1870 yangını oldu. ve Beyoğlunu tamamen yoketti
Feridiye'de başlayan yangın kollara ayrıldı, Tarlabası, Hamalbası,
Kasimpaşa'ya bakan yamaçları, Taksim Galatasaray arası İstiklal Caddesini
iki taraflı yaptı. Taksim'den Galatasaray ardına inen kol, Fransız
Sefaretini ve etrafını mahv etti. Kurtulan tek sefaret İtalya Elçiliği
ve 300 kadar kargir hane idi. Yanan 3000 kadar ev ile beraber 100 den fazla
insan da kurban gitmişti. Bu yangın felaketinden sonra Avrupa tarzı
ilk itfaiye teşkilatı kuruldu ve bugünkü İstiklal Caddesinin Galatasaray
Taksim arası açıldı ve cadde Şişliye kadar uzatıldı. Yeni Caddenin
Türkçe ismi "Uzun Yol" du. Sonra buraya "Cadde-i Kebir" adı verildi.
7 İstiklal buraya ilk günden beri "Grande Rue de Pera" dediler. Cumhu
ile beraber Cadde "İstiklal" ismini aldı.

19. Yüzyıl sonlarında bu büyük Cadde Beyoğlu nun en mühim eg
yeri olmuştı. O zamanlarda Avrupa şehirlerinde de bir moda vardı.
lari o mahallin bütün halkı en büyük caddede bir asaf, bir yukarı
dolayı ırlardı. Bunun adı piyasa idi. Yeni cadde bu modayı Bey
na getirdi. Her cuma va pazar, arabalısı, atlısı, yayası, öğle
güneş batana kadar burada piyasa 3edmege başladı. İstanbulun
delikanlılarından Avrupalı olmak meraklıları da bu dolanmayı
Kadınlar pek arabadan inmezdi.

Bu arada Beyoğlunda Batı anamında ilk Belediye te
du(1864). Tünel den Tepebaşına uzanan bölgedeki mezarlık

Bölgesinde yeni oteller kuruldu, Beyoglu düzgün bir hal almağa bas,ladi.

19. Yüzyilin ilk yarisi Beyoglu'nun siyasi faaliyet sahasi olmağa bas,ladiği devirdir. Bu yıllar İmparatorluğumuz için tehlike çanlarının şiddetle çalmağa başladığı yıllardır. Yeniçeriliğin kaldırılması (1826) , Navarin'de, dostumuz İngiltere, Fransa ve Rusya'nin hep beraber kalleşce saldırarak donanmamızı imhabetmeleri (1827) , Yine ağır bir mağlubiyetimizle biten Rus sava,si (1828) , Yunanistan'ın İstiklal ilâni (1829) , Sirbistan'a muhtariyet verilmesi (1830) , dostumuz Fransa'nin Cezayimizi işgali (1830) Misir valisi Mehmed Ali Paşanın isyani (1832) , Tanzimat ilanı (1839). Arka arkaya inen bu darbeler ve Tanzimatla yapılmak istenen değişi klikler Devleti iyiden iyiye sarsmış. idarecileri sersemleştirmişti.

İdarecilerin uğradığı bu şaşkinlik, İmparatorluğumuzdan parçalar koparmak peşinde koşan dostumuz Devletlerin istahalarını kabartıyor, ümidlerini arttırıyordu.

Elçilikler, mensup oldukları Devletlerin gizli emellerinin tahakkukunu sağlamak için her yolu deniyor, etrafa çesid çesid söylentiler, yorumlar yayarak Devlet ricalini şaşbütün şaşirtmaya çabalıyorlar, aynı zamanda da bir birlerine oyun oynayip tertiplerini bozmağa çalışıyorlardı. İşte bütün bu entrikaların tertiplendiği, cadı kazanının kaynatıldığı yer Beyoğlu olmuştu.

Yine bu yıllarda, İstanbul'da muhtelif dillerde gazetelerin yayınlanmağa başladığı devirdir. 1830 lu yıllarda İstanbul'da bir tek Türkçe gazete **çikarken**, Vekayi, çikarken, Beyoglunda Fransızca ve İngilizce gazeteler yayınlanıyordu.

Azinliklerin ve ecnebilere kullandıkları yabancı dillerde çıkarılan bu ilk gazeteleri, azinliklerin kendi ana dillerinde yayıladıkları ~~gazeteler~~ Ermenice, Rumca , İspanyolca (Ladino) takibetti ve bu hal Cumhuriyetin ilanına kadar devam ettirilevami etti. Doksan kadar yılı kaplayan bu devrede şehrimizde 500 kadar Fransızca, 35 kadar İngilizce, 29 Almanca. 15 İtalyanca 4== kadar Ermenice. 150 kadar Rumca, 90 kadar Yahudice (Ladinove İbranice) gazete yayınlanmıştır. Bunların bir kısmının tamamı, bir kısmının ise yüzde doksanı Galata ve Beyoglunda yayınlanmış okuyucularının da tamamına yakını bu bölge halkını teşkil etmiştir.

Bu gazeler muhtelif dillerde olmalarına rağmen, hâmen tamamı Osmanlı gazeteleridir. İmparatorluğumuzun Fransızca, İngilizce, Ermenice, Rumca konuşan tebaasının çıkardıkları gazetelerdir. Ancak, böyle olmakla beraber bu basının büyük kısmı, her fırsattan istifade ederek, veya düzmece fırsatlar yaratarak Devleti sarsıcı, yıkıcı haberler, yorumlarla aleyhimizde faaliyet göstermişlerdir.

Yine Devletin bu muhtirali yıllarında, Batı memleketlerinin gazetesinin de şehrimize muhabir üzerine muhabir yolladıkları devirdir. Bu muhabirlerin hepsi Beyoğluna yerleşmekte, bura sakinlerinin ve azinlik gazetecilerinin aleyhimize yaptıkları gerçek dışı haber ve söylentileri kendi gazetelerine bildirdiklerinden, Büyük Devletlerin kamu oylarında aleyhimize hava oluşmasına sbab olmakta idiler (*).

Beyoglu'nun bu kozmopolit politika simsarlarının yıkıcı faaliyetleri Sultan Abdülhamid'in otuzüç yıllık saltanati sırasında, büyük nisbette önlenmiştir. Abdülhamid, Abdülaziz devrinde, Ali ve Fuad Paşaların başlat- tıkları "Avrupa basınıni satın almak" yani muhabir ve yazarlarını maşa bağlamak usulünü genişletmiş, hem aleyhimizdeki uydurma yayınları asgari hadde indirtmiş hem de sık sık lehimize kamu oluşturtmayı başarmıştır.

Beyoglu politika cadı kazanının en korkunç faaliyet yılları Mütareke ve işgal seneleri olmuştur. Şehir asayişinin, işgal polisi idaresinde ve sansürün de işgal İdaresi elinde olmasından , şımarıklıklarını küstahlık

(*) 184= larda, Galata ve Beyoglu dedikodu ve entrikalarının, devrin Dış İ İşleri Naziri Akif Paşanın vazifesinden nasıl istifaya mecbur kaldığını, elçilikler arasında dönen rekabet entrikalarının Devlet idaresini nasıl tesir etmiş olduğunu belirten Orhan Koloğlu'nun "Miyop Churchill olayı" isimli es

